

ועתה ראיתי בספר חסידים שכתב (בסי' שסז) וזו לשונו: חכמים הראשונים לא היו כותבים ספריהם בשמם, ולא היו מניחים לכתוב שמם על ספריהם, כגון מי שחיבר תורת כהנים מכילתא ברייתות ומדרשים ואגדות ותקוני עולם כגון מסכת סופרים, לא כתבו בספריהם אני פלוני בר' פלוני כתבתי וחברתי זה הספר — כדי שלא יהנה מהעולם הזה ויפגום שכרו בעולם הבא...'. (— הרי שלא חששו להזכיר שמם כדי שייזכר שמם על דבריהם. מתוך 'שם הגדולים' — ספרים זכו.

לכאורה מפשטות הסוגיא משמע להפך, שעיקר הקפידא היתה על כך שלא הזכיר השמועה מפיו, משום 'אגורך באהלך עולמים' — אך יש לפרש שכיון שלא הזכיר בבית המדרש בשם אומרו, לא יתחשבו בדברים כמו אילו היו יודעים שיצאו מפי רבי יוחנן, ולא תתקיים השמועה כראוי, ולכך הקפידו).

דף צח

'אמר רבא: הא דאמור רבנן אין אב למצרי — לא תימא משום דשטופי בזמה דלא ידיע, אבל ידיע חיישינן, אלא אפילו דידיע נמי לא חיישינן, דהא שני אחין תאומים דטפה אחת היה ונחלקה לשתיים, וקתני סיפא לא חולצין ולא מייבמין' — מפשטות דברי רש"י נראה שהוכח רבא מזה ששני אחים תאומים שהורתם שלא בקדושה ולידתם בקדושה, לא חולצין ולא מייבמין, זה לאשתו של זה, מוכח שאינם אחים מן האב. והוסיף רש"י לבאר שאין שייך לומר שהטעם הוא משום 'גר שנתגייר כקטן שנולד' — כיון שלידתם בקדושה, ומוכח שהטעם הוא לפי שאין שארות וקרבה בין אב לבנו בגוי. 'אפקורי אפקריה רחמנא לזרעיה'.

(וממילא, לדברי רבא, הוא הדין בגוי הבא על בת ישראל, ונולדו לה תאומים ממנו, לא חולצין ולא מייבמין אחד למשנהו, לפי שאינם נחשבים אחים מן האב).

אולם יש להבין את דברי רש"י; מדוע אין שייך לומר 'כקטן שנולד' בגירות עובר? אף שלענין אחוה מן האם מבואר בסוגיא שהלידה היא הגורמת לאחוה ולא העיבור, ולכן תאומים שגויירו בעודם ברחם אמם, אסורים כל אחד באשת השני, משום 'אשת אחיו מן האם', זה ניחא, שכיון שיצאו מאותה אם, אחים הם. [ועוד, כל עיקר חלות שם 'אם', יש לומר שאינו חל אלא בלידה ולא בהריון, ולכן הקובע לענין אחוה מן האם הוא רגע הלידה], אבל לענין קרבתם מחמת האב, כיון שהתגייירו לאחר שיצרו אביהם, כאילו נוצרו מחדש ללא אב משותף? — תמיהה זו על רש"י תמהו התוס' בבכורות (מו: ד"ה נתגיירה), 'ודבר תימא הוא'.

לכן פירשו הם שהוכחת רבא היא מכך שחכמים לא גזרו להחמיר עליהם כאחים כיון שבאו מטיפה אחת, מזה הוכיח רבא שאין כלל קורבה בגויים בין אב לזרעו, גם כשאין ספק באבהותו.

אכן, יש מי שפרש גם כוונת רש"י כדברי התוס', שהראיה מכך שלא הצריכו חכמים חליצה, שנראין כאחין מן האב. (עפ"י אגרות משה אה"ע ח"א ט). אך אין זו ההבנה הפשוטה והמקובלת. ואם כי הדברים טעונים עדיין הסבר, יש להבין ששיטת רש"י היא שגירות עובר שונה ביסודה מגרות רגילה, שכיון שנולד לאם יהודיה, במידה מסויימת נחשב כיהודי מתולדה ולא גר [הגם שטבילתו בתור עובר נידונת כטבילת גרות — כמבואר בפרק הערל. ע"ע בהגדרת הדברים בחזון איש אה"ע ד, ט; מרומי שדה — בכורות שם; חידושי הגרנ"ט יבמות ס' יב, כתובות ס' כח; בית ישי סו"ט לט ועוד].

טעמים וענינים

'... דהא שני אחין תאומים דטפה אחת היה ונחלקה לשתיים, וקתני סיפא 'לא חולצין ולא מייבמין?' — שמע מינה: אפקורי אפקריה רחמנא לזרעיה'... —
 זה שאמר הכתוב (ריש מלאכי) אהבתי אתכם אמר ה', ואמרתם במה אהבתנו? הלא אח עשו ליעקב נאם ה', ואהב את יעקב, ואת עשו שנאתי ואשים הריו שממה'...
 עשו ויעקב אחים היו, מטיפה אחת נוצרו, מאוהבים יחדיו בבטן אמם. מבחינת חלק האב והאם שבשניהם — שוים היו ממש ביצירתם, בכוונת לב ההורים ובמעשה, אלא שיעקב בחר לו י-ה — למעלה מכל טעם ודעת. בטרם אצרך בבטן ידעתך — דרשוהו (ב"ר סג) על יעקב. רמז לדבר: שני השעירים, שמצוותן שיהו שוים במראה, בקומה ובדמים, ולקחתם כאחת. אין שום סיבה וטעם גלויים לתלות את הכרעת הגורל, להיות זה לשם וזה לעזאזל. וגם אין יד האדם מעורבת בהכרעה. בחיק יוטל את הגורל, ומה' כל משפטו.
 הוא שרמזו רבותינו ז"ל: ונשא השעיר — זה עשו, את כל עוונותם — עוונות תם. ש'העבירות בנפש הישראלית אינם קנין עצמי רק מקריי, ולכך יש להם פדייה, כמו שנאמר: והוא יפדה את ישראל מכל עוונותיו' (לשון ר"צ הכהן בצדקת הצדיק — עה).
 לומר לך: גם אם יפשוט עשו טלפיו ויאמר לכלל, ראו כי טהור אני, תוכו מלא רשע ומזימה. ואם ראית אנשים מזרע יעקב המתדמים לבני עשו ועושים כמעשיהם, דע כי שרשם ופנימיותם טהורה היא — ולא הכירו, כי היו ידיו כידיו עשו... וירח את ריח בגדיו (קרי: בוגדיו — כמו שדרשו חז"ל. והרמז: שהבוגדים שביעקב, אינם אלא כלבוש היצוני) — ויברכהו'. (עפ"י 'ישראל קדושים' עמ' 67, צדקת הצדיק עה, קפ, ועוד. וע' מי השילוח וישלח).

'... ובוזה יש ליתן טעם גם כן למה אמר רבי עקיבא שני הדברים ביחד: 'גר נושא אשת אחיו מאמו' ו'שנית דבר ה' אל יונה — שנית דברה עמו שכינה ולא שלישית', דיש להבין, כיון דבהקדוש ברוך הוא כתיב לא בן אדם הוא ויתנחם, איך באמת ניחם על הרעה? אבל יש לומר על פי מה שדרשו רז"ל (הובא בילקוט פ' פנחס) דמי ששב נעשה בריה חדשה לפני הקב"ה. וזה נרמז גם כן ב'נינוה נהפכת' דמשתמע לתרי אפי, נהפכת כמהפכת סדום, או נהפכת — שבטל נינוה הרשעה ונעשה נינוה חדשה על ידי תשובה. ואם כן באמת נעשה דיבור הקב"ה ולא נבטל.

ובזה יובן דרבי עקיבא אמר 'גר נושא אשת אחיו מאמו', והטעם, דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי (ע' לעיל בגמרא, ובמהרש"א שם). אכן מנא לן לומר שדבר שלא נשתנה לעין יהיה כאילו בטל ונולד מחדש? לזה מביא הרי כתיב 'שנית' — ולא שלישית, וקשה קושית הגמרא הרי כתיב 'כדבר ד' אל יונה בן אמת', וצריך לומר כתירוץ רב נחמן בר יצחק 'כשם שנהפך נינוה' וכו', ואם כן מזה נראה דקרי ליה 'נהפך' על ידי תשובה, שהרי לענין זה מקיש הא דירבעם לנינוה. וזה על ידי שנעשה בריה חדשה, וא"כ אין תימא לומר גם כן על גר כן'. (ערוך לנר)

דף צט

נתינת מתנות כהונה לכהן קטן

'עשרה אין חולקין להם תרומה בבית הגרנות, ואלו הן: חרש שוטה וקטן... וכולן, משגרין להם לבתיהם'

— מבואר בגמרא שרשאי אדם לתת תרומה לכהן קטן בביתו. ויש לשאול: הלא אין כח לקטן לקנות